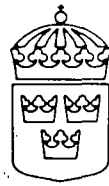

Utbildningsutskottets betänkande

1987/88:25

om anslag till utbildning för undervisningsyrken
(prop. 1987/88:100, bil 10 delvis)

UbU
1987/88:25

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1987/88:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkt D 11. Utbildning för undervisningsyrken (s. 262–281) jämte motioner.

Propositionen

Regeringen har föreslagit

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att den 1 juli 1988 inrätta en allmän utbildningslinje, ämnesläroslinjen, om 160–200 poäng,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att avveckla nuvarande ämnesläroslinjer fr. o. m. budgetåret 1988/89,
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att avveckla försöksverksamheten med två-ämnesutbildning i praktisk-estetiskt ämne i kombination med vissa teoretiska ämnen fr. o. m. budgetåret 1988/89,
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att avveckla hemspråklärarlinjen fr. o. m. budgetåret 1988/89,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att den 1 juli 1988 inrätta en allmän utbildningslinje, slöjdläroslinjen, om 120 poäng,
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att avveckla nuvarande slöjdläroslinjen fr. o. m. budgetåret 1990/91,
7. att riksdagen fastställer planeringsramar i enlighet med vad som har förordats i propositionen,
8. att riksdagen till Utbildning för undervisningsyrken för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 812 865 000 kr.

Motionerna

1987/88:Ub246 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärarutbildningen och fortbildning för redan verksamma,

38. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lektorstjänster i gymnasieskolan.

1987/88:Ub272 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om föräldrassamverkan i lärarutbildning och lärarfortbildning.

1987/88:Ub286 av Barbro Sandberg och Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheterna för maskinskrivningslärare att få behörighet i ytterligare ämne.

1987/88:Ub302 av Rosa Östh och Kersti Johansson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördjupningskurs i hemkunskap/teknik i grundskolläroverutbildningen.

1987/88:Ub306 av Stina Gustavsson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beaktande av kombinationen hemkunskap-teknik i grundskolläroverutbildningen.

1987/88:Ub330 av Marianne Carlström och Inga-Britt Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kombinationen hemkunskap-teknik i grundskolläroverutbildningen.

1987/88:Ub358 av Bo Lundgren m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om idrottsläroverutbildningen.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Kr417.

1987/88:Ub361 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hemspråkslärare.

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gymnasieöverutbildningen.

1987/88:Ub535 av Lennart Brunander och Marianne Andersson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om återupptagande av förskolläroverutbildningen i Borås.

1987/88:Ub539 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att utbildningskapaciteten för förskollärare utökas till ett intag om 5 000 utbildningsplatser per år.

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en enhetlig utbildning för personal i arbete i barngrupp inom barnomsorgen.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:So614.

1987/88:Ub543 av Rolf Dahlberg och Håkan Stjernlöf (m) vari yrkas att riksdagen, med ändring av tidigare beslut, beslutar att en omfördelning görs så att högskolan i Gävle–Sandviken får behålla sin lärarutbildning även i framtiden.

1987/88:Ub547 av Ulla Tillander (c) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag om minskad antagning till vårdläroverlinjen i Malmö.

1987/88:Ub550 av Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande bibehållandet av 48 utbildningsplatser vid vårdlärarlinjen vid Umeå universitet.

1987/88:Ub561 av Magnus Persson m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den utlokaliserade vårdlärarutbildningen i Karlstad tryggas genom att 16 platser anvisas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att antalet nybörjarplatser på vårdlärarlinjen skall ökas.

1987/88:Ub573 av Lars Sundin (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utbildningsarvode bör utgå fr. o. m. läsåret 1989/90 till civilingenjörer och civilekonomer, när dessa genomgår praktisk-pedagogisk utbildning efter en längre tids yrkesverksamhet enligt vad i motionen anförts.

1987/88:Ub575 av Lars Sundin (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en omlokalisering av 60 utbildningsplatser på förskollärlinjen till Borås,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att högskolan i Borås skall ges ansvar för förskollärläro-utbildning i Borås och "Fyrstad".

1987/88:Ub580 av Ing-Marie Hansson m. fl. (s) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att UHÄ får i uppdrag att inom den föreslagna ramen för nybörjarplatser i grundskollärläro-utbildningen årskurs 1–7 omfördela 30 platser till högskolan i Gävle–Sandviken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelning av platser till förskollärläro-utbildning vid högskolan i Gävle–Sandviken.

1987/88:Ub582 av Stig Alemyr m. fl. (s, m, fp, c) vari yrkas att riksdagen beslutar att grundskollärläro-utbildningen med inriktning mot åk 1–7 etableras vid högskolan i Kalmar fr. o. m. läsåret 1988/89 med intagning läsåret 1989/90.

1987/88:Ub587 av Carl Bildt m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningens betydelse för kulturen.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Kr238.

1987/88:Ub592 av Lars Sundin (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om poängtal för viss språklig variant inom ämneslärläro-utbildningen.

1987/88:Ub594 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen

anförts om ett uppdrag till skolöverstyrelsen i vad gäller ämnen för lektorstjänst.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett uppdrag till statens arbetsgivarverk.

1987/88:Ub602 av Inga Lantz m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om påbyggnadsutbildning för personal inom barnomsorgen.

1987/88:Ub611 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lärarutbildningen i ämnet samhällskunskap skall omfatta 80 poäng.

1987/88:Ub614 av Marianne Andersson m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

5. att riksdagen beslutar förlägga 30 platser av den utökade förskollärarytbildningen till Fyrstad.

1987/88:Ub615 av Barbro Sandberg och Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att UHÅ får i uppdrag att i den nya grundskollärarytbildningens ämnesfördjupning kombinationen hemkunskap-teknik införs.

1987/88:Ub619 av Berit Bölander m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående förändrad vårdlärarytbildning.

1987/88:Ub622 av Gunnar Björk och Gunnel Jonäng (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att grundskollärarytbildning skall ske vid Gävle–Sandvikens högskola.

1987/88:Ub625 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen beslutar att lärarutbildning för åk 1–7 skall anordnas i Kalmar och Gävle–Sandviken fr. o. m. budgetåret 1989/90.

1987/88:Ub626 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

19. att riksdagen beslutar att till anslaget D 11. Utbildning för undervisningsyrken anslå ett i förhållande till regeringsförslaget med 4,8 milj.kr. förhöjt belopp om 817 665 000 kr..

20. att riksdagen beslutar avslå förslaget om ny gymnasielärarytbildning.

21. att riksdagen beslutar avslå förslaget om att avskaffa hemspråklärlinjen,

22. att riksdagen beslutar att grundskollärlinjer inrättas vid högskolorna i Kalmar och Gävle–Sandviken med inriktning på tidigare årskurser och vardera 120 intagningsplatser,

23. att riksdagen beslutar att planeringsramarna för grundskollärlinjen med inriktning på tidigare årskurser ökas med 240 intagningsplatser till 1 860 platser.

24. att riksdagen beslutar att förskollärlinjen skall inrättas från den 1 juli 1988 i Borås och Uppsala med resp. 90 intagningsplatser.

25. att riksdagen beslutar att planeringsramarna för vårdlärlinjen skall vara 84 platser högre än regeringsförslaget, dvs. 1 704 platser.

1987/88:Ub627 av Arne Gadd och Gustav Persson (s) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att tidig-läroutbildning skall anordnas i Uppsala i enlighet med UHÄ:s förslag.

2. att riksdagen, om yrkande 1 avslås, fattar ett principbeslut om att tidig-läroutbildning skall anordnas vid Uppsala universitet från budgetåret 1989/90.

3. att riksdagen beslutar att förskolläroutbildning skall återupptas vid Uppsala universitet med en dimensionering av 60 intagningsplatser.

4. att riksdagen beslutar att dimensionera vårdläroutbildningen vid Uppsala universitet för budgetåret 1988/89 till 36 intagningsplatser.

1987/88:Ub628 av Hans Dau (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att den i budgetpropositionen föreslagna nedskärningen av antalet utbildningsplatser vid vårdlärlinjen i Umeå ej skall genomföras.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de ekonomiska konsekvenserna av ev. nedskärning bör begränsas så att de endast motsvarar kostnaderna för den praktiska utbildningen ca 6 000 kr. per indragen årsstudieplats.

1987/88:Ub632 av John Andersson m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vårdläroutbildning vid Umeå universitet.

1987/88:Ub647 av Ulla Orring och Rune Ångström (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vårdläroutbildningen i Umeå.

1987/88:Ub650 av Margareta Persson och Iréne Västlund (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelningen av anslag till vårdläroutbildningen.

1987/88:Ub654 av Hans Nyhage och Arne Svensson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om planeringsproblemen vid de enskilda högskolorna.

2. att riksdagen beslutar att 60 nybörjarplatser på förskollärlinjen skall lokaliseras till Borås inom ramen av de i budgetpropositionen föreslagna platserna.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förskolläroutbildningen i Fyrstadsområdet.

1987/88:Ub663 av Björn Samuelson m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om läroutbildning vid högskolorna i Kalmar och Gävle-Sandviken.

1987/88:Ub669 av Britta Bjelle (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening

ger regeringen till känna att grundskollärlinjens gren för senarelärare med inriktning mot naturorienterande ämnen inrättas i Luleå.

1987/88:Ub686 av Ulla Tillander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att de aspekter som ämnet naturgeografi anlägger uppmärksammas i den nya lärarutbildningen.

1987/88:Ub687 av Lars Ahlmark och förste vice talman Ingegerd Troedsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår förslaget om nedskärning av antalet nybörjarplatser på vårdlärlarlinjen i Uppsala.

2. att riksdagen beslutar om lokalisering av grundskollärlärodbildning till Uppsalaregionen i relation till regionens befolkningsunderlag varvid Uppsala universitets särskilda förutsättningar att tillhandahålla utbildningen skall beaktas.

3. att riksdagen beslutar om etablering av förskollärlärodbildning vid Uppsala universitet.

1987/88:Ub688 av Eva Rydén och Rune Thorén (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnad av förskollärlärlinjen med 330 nybörjarplatser.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förskollärlärodbildning i västsvrige.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av pedagogisk-administrativ påbyggnadslinje för förskolepersonal.

1987/88:Ub689 av Berit Bölander m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning av barnomsorgspersonal.

1987/88:Ub697 av Rosa Östh och Per Arne Aglert (c,fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att dimensioneringen budgetåret 1988/89 av grundskollärlärlinjens inriktning mot de senare årskurserna ökas till 250 nybörjarplatser vid universitetet i Uppsala.

2. att riksdagen beslutar att grundskollärlärlinjens inriktning mot de tidigare årskurserna 1–7 inrättas senast budgetåret 1989/90 vid Uppsala universitet.

3. att riksdagen beslutar att förskollärlärlinje inrättas vid Uppsala universitet 1989/90.

4. att riksdagen beslutar att avvisa den föreslagna nedskärningen av nybörjarplatserna på vårdlärlärlinjen.

1987/88:Ub698 av Margareta Mörck och Margitta Edgren (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kombinationen hemkunskap-teknik i grundskollärlärodbildningen.

1987/88:Ub700 av Margitta Edgren (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att i de kombinationer vid ämneslärlärlinjen där ämnet samhällskunskap ingår bör ämnet omfatta 80 poäng.

1987/88:Ub708 av Börje Stensson och Elver Jonsson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att i grundskollärautbildningen anordna kombinationen hemkunskap-teknik.

1987/88:Ub723 av Arne Kjörnsberg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förskollärautbildningen i västra Sverige.

1987/88:Ub724 av Kerstin Keen m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar överföra 1 000 000 kr. från D 13 till D 11 och därmed möjliggöra utbildning inom den nya grundskollärlinjen, senare gren, i bl. a. barnkunskap.

1987/88:Ub725 av Per Arne Aglert (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om att hemspråkslärlinjen skall avvecklas från den 1 juli 1988,

2. att riksdagen hos regeringen begär ett nytt förslag om en övergångsperiod för ev. avveckling på sikt av hemspråkslärlinjen.

1987/88:Ub727 av Stina Gustavsson och Kerstin Göthberg (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om klarare regler för syo-utbildningens praktikdel.

1987/88:Ub733 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lärarutbildning också fortsättningsvis skall anordnas vid högskolorna i Gävle–Sandviken och Kalmar,

11. att riksdagen beslutar att i ämneslärlärlinjen skall samhällskunskap omfatta 80 poäng,

12. att riksdagen beslutar att någon nedskärning av planeringsramen för vårdlärlinjen inte skall ske för budgetåret 1988/89.

1987/88:Ub735 av Stina Gustavsson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om planering för utbildning av senarelärare vid högskolan i Växjö.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A489.

1987/88:Ub736 av Hans Lindblad (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen beslutar att den nya grundskollärautbildningen för tidigarelärare fr. o. m. 1989/90 skall anordnas också i Gävleborgs län.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A490.

1987/88:Ub809 av Jan Hyttring och Bertil Jonasson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen med ändring av tidigare beslut som sin mening ger regeringen till känna att ämneslärlärlinjen för gymnasielärare även fortsättningsvis skall anordnas vid högskolan i Karlstad.

1987/88:Ub813 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningsplan för grundskollärautbildningen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordnad slöjduitbildning i Umeå och Uppsala fr. o. m. 1989.

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ej ianspråktagna medel för lärarutbildning.

11. att riksdagen avslår förslaget till ny ämneslärarutbildning.

1987/88:Ub814 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

10. att riksdagen avslår regeringens förslag om minskad antagning till vårdlärarlinjen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:So502.

Utskottet

Ämneslärarlinjen

Lärarutbildning för gymnasieskola och vuxenutbildning anordnas i dag inom de tre ämneslärarlinjerna (språkvetenskaplig, historisk-samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig), inom utbildningarna i praktisk-estetiskt ämne och inom utbildningarna i praktisk-estetiskt ämne i kombination med annat skolämne. Dessutom anordnas avslutande praktisk-pedagogisk utbildning om 20–40 poäng på ämneslärarlinjerna för dem som skaffat sig ämnesutbildningen på annat sätt än genom ämneslärarlinjerna.

I den proposition som låg till grund för riksdagens beslut om grundskollärarlinjen uttalades att utbildningen av lärare för gymnasieskolan och vuxenutbildningen som dittills skulle anordnas inom bl. a. ämneslärarlinjernas ram. Det förhållandet att utbildningen i fortsättningen endast skulle vara avsedd för gymnasieskolans och vuxenutbildningens behov medförde att utbildningen kunde utformas från nya utgångspunkter. Eftersom hänsyn inte längre behövde tas till att behörighet för tjänst i grundskolan måste uppnås, borde ämneskombinationerna i utbildningen ses över. Riksdagen hade inget att invända emot detta. Riksdagen uttalade i sammanhanget att det var angeläget att utbildningen av lärare för grundskolan och gymnasieskolan planerades så att hinder inte skapades för den som ville ha dubbel behörighet (prop. 1984/85:122, UbU 1984/85:31, rskr. 1984/85:366). Regeringen uppdrog åt skolöverstyrelsen (SÖ) och universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att göra denna översyn.

I skrivelse till regeringen den 15 september 1987 har SÖ och UHÄ redovisat uppdraget. Myndigheterna förordar en enda *ämneslärarlinje*. I vad gäller ämneskombinationerna i utbildningen föreslås att ämneslärarlinjen normalt skall omfatta två ämnen om vardera 60 poäng, med undantag för svenska, samhällskunskap och vissa praktisk-estetiska ämnen som föreslås omfatta 80 poäng.

I budgetpropositionen förordar föredragande statsrådet att utbildningen på ämneslärarlinjen normalt skall omfatta två ämnen om vardera 60 poäng. Utbildningarna i svenska, engelska, franska, tyska och praktisk-estetiskt

ämne (med undantag för barnkunskap) skall enligt regeringens förslag omfatta 80 poäng. Ämneslärarlinjens längd föreslås vidare variera från 160 – 200 poäng beroende på vilka ämnen som ingår i den studerandes ämneskombination.

I motionerna 1987/88:Ub361 (c) yrkande 21, 1987/88:Ub626 (c) yrkande 20 och 1987/88:Ub813 (vpk) yrkande 11 hemställs om avslag på förslaget till ny ämneslärarutbildning. Enligt motionärerna bör den nya lärarutbildningen anpassas till gymnasieskolans framtida utformning. I motion 1987/88:Ub592 (fp) framhålls att regeringens initiativ att – jämfört med myndigheternas förslag – förlänga utbildningen för gymnasielärare i engelska, franska och tyska är gott men att detta förutsätter att utbildningstiden för en av de språkliga varianterna på ämneslärarlinjen (latin, grekiska och ett av språken engelska, franska och tyska) får uppgå till 220 poäng. Behovet av en ökning med 20 poäng i denna ämneskombination är helt en konsekvens av att utbildningen i engelska, franska och tyska förlängs från 60 till 80 poäng.

Utskottet, som finner det angeläget att ämneslärarlinjen får en ny utformning samtidigt som en ny grundskollärarlinje inrättas, föreslår att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100, med bifall till motion 1987/88:Ub592 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 21, 1987/88:Ub626 yrkande 20 och 1987/88:Ub813 yrkande 11 bemyndigar regeringen att den 1 juli 1988 inrätta en allmän utbildningslinje, ämneslärarlinjen, om 160 – 220 poäng samt att fr. o. m. budgetåret 1988/89 avveckla dels nuvarande ämneslärarlinjer, dels försöksverksamheten med tvåämnesutbildning i praktisk-estetiskt ämne i kombination med vissa teoretiska ämnen.

Frågan om utbildningens omfattning i ett enskilt ämne på ämneslärarlinjen, nämligen *samhällskunskap*, tas upp i motionerna 1987/88:Ub611 (c), 1987/88:Ub700 (fp) och 1987/88:Ub733 (m) yrkande 11. Med hänvisning till att fyra ämnesområden inom högskolan – statskunskap, nationalekonomi, kulturgeografi och sociologi – ingår i skolämnet samhällskunskap begär motionärerna att lärarutbildningen i samhällskunskap skall omfatta 80 poäng.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att ämnet samhällskunskap kräver en längre studietid än 60 poäng för att de blivande lärarna skall få en fullgod utbildning. Riksdagen bör med bifall till motionerna 1987/88:Ub611, 1987/88:Ub700 och 1987/88:Ub733 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna att utbildningen i ämnet samhällskunskap på ämneslärarlinjen skall omfatta 80 poäng.

I anslutning till ämneslärarlinjen behandlar föredragande statsrådet frågan om rekrytering och *utbildning av lektorer för gymnasieskolan*. Han anmäler att han avser återkomma till regeringen med förslag om ett uppdrag till UHÄ beträffande former för en fungerande praktisk-pedagogisk utbildning för dem som avlagt doktorsexamen.

Enligt motion 1987/88:Ub246 (fp) yrkande 38 är det viktigt att lektorstjänsterna i gymnasieskolan besätts med sökande som avlagt doktorsexamen. Utbildningen i gymnasieskolan får därmed en forskningsanknytning,

vilket är värdefullt. I motion 1987/88:Ub594 (fp) anförs att det behövs vissa åtgärder för att stimulera och underlätta övergången för lärare med doktorsexamen från högskolan till gymnasieskolan. Motionärerna erinrar om att en sökande till lektorstjänst enligt dagens skolförordning måste ha ämne-teoretisk utbildning inte bara i det ämne, i vilket vederbörande avlagt doktorsexamen, utan även i ytterligare ett skolämne (adjunktskompetens). Enligt motionärerna bör lektorstjänsterna i ökad utsträckning i de stora undervisningsämnena i gymnasieskolan kunna ledigkungöras i enbart ett ämne (yrkande 2). För att stimulera övergången från lektorstjänst vid högskolan till lektorstjänst vid gymnasieskolan finns det enligt motionärerna skäl att diskutera frågan om ett extra lönetillskott för den gymnasielektor som tidigare innehaft viss högskolelektorstjänst/docenttjänst (yrkande 3).

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

SÖ har senast läsåret 1986/87 kartlagt lektorssituationen vid rikets gymnasieskolor.

Enligt regeringens beslut finns för närvarande 2 916 lektorstjänster inrättade i riket. I kartläggningen har redovisats sammanlagt 2 602 lektorstjänster. Huvudparten eller ca 71 % av dessa utgörs av tjänster i allmänna ämnen, vilket emellertid motsvarar endast 32 % av det totala timunderlaget i dessa ämnen. Tvåämneskombinationer är de oftast förekommande. Av kartläggningen framgår vidare följande.

Av de 2 602 redovisade lektorstjänsterna var 1 797 eller 69 % besatta med ordinarie innehavare och 805 eller 31 % var vakanta läsåret 1986/87. Samma år var 377 eller 20 % av lektorerna tjänstlediga. Totalt tjänstgjorde sålunda detta läsåret 1 420 lektorer. Det motsvarar ca 55 % av det redovisade antalet lektorstjänster eller ca 20 % av det totala antalet veckotimmar i de ämnen på tre- och fyraåriga linjer som kan ingå i lektorstjänst. Flest vakanser finns inom den ekonomiska ämnesinriktningen och minst vakanser inom den tekniska ämnesinriktningen. De närmaste åren kommer troligen vakanserna att öka kraftigt på grund av pensionsavgångar. 23 % av lektorerna är 60 år eller äldre. Inom en 15-årsperiod har ca 70 % av nuvarande innehavare avgått med pension.

Utskottet anser att man inte nu för lektorstjänst i allmänna ämnen bör ändra kravet i skolförordningen på ämne-teoretisk behörighet i två skolämnen när det gäller den grundläggande högskoleutbildningen – och därmed också den allmänna förutsättningen för tillträde till praktisk-pedagogisk utbildning – så att person med doktorsexamen i skolämne generellt får ämne-teoretisk behörighet till lektorstjänst utan ämne-teoretisk grundutbildning i ytterligare ett skolämne. Utvecklingen under den närmaste tiden i fråga om antalet sökande till lektorstjänst i gymnasieskolan bör avvaktas. Utskottet vill emellertid peka på möjligheten till dispens från kravet på grundläggande högskoleutbildning i två skolämnen när det gäller genomgång av praktisk-pedagogisk utbildning och särskild behörighetsförklaring till lektorstjänst för den som avlagt doktorsexamen. Det förekommer numera inte sällan att lektorstjänst ledigkungörs i endast ett ämne. Sådant ledigkungörande är vanligt när skolstyrelsens önskemål är att få en lärare med forskarutbildning i ett visst ämne.

Utskottet, som anser det angeläget att vakanta lektorstjänster snarast besätts med sökande som avlagt doktorsexamen, utgår från att vederbörande myndigheter utnyttjar sin möjlighet att ge dispens från skolförordningens nyssnämnda bestämmelse när så är befogat. Utskottet, som också hänvisar till betänkandet UbU 1987/88:20 (s. 16–17) där frågan om en avkortad praktisk-pedagogisk utbildning för ämnesteoretiskt lektorsbehöriga behandlas, föreslår att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub246 yrkande 38 och 1987/88:Ub594 yrkande 2.

Enligt vad utskottet erfarit har statens arbetsgivarverk sin uppmärksamhet riktad på frågan om en adekvat lönesättning för gymnasielektor. Yrkande 3 i motion 1987/88:Ub594 bör därför avslås av riksdagen.

Enligt motion 1987/88:Ub573 (fp) bör *utbildningsarvode* kunna utgå fr. o. m. läsåret 1989/90 till civilingenjörer och civilekonomer, när dessa efter en längre tids yrkesverksamhet genomgår praktisk-pedagogisk utbildning.

Enligt utskottets uppfattning bör den aktualiserade frågan kunna behandlas i samband med att UHÅ redovisar sitt i 1988 års budgetproposition aviserade uppdrag att finna former för en fungerande praktisk-pedagogisk utbildning för ämnesteoretiskt lektorsbehöriga. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88:Ub573.

I motion 1987/88:Ub809 (c) yrkande 1 begärs att riksdagen med ändring av tidigare beslut som sin mening ger regeringen till känna att *ämneslärarutbildning* för gymnasielärare även fortsättningsvis skall anordnas vid högskolan i *Karlstad*.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet anförda följande.

Riksdagen har beslutat att utbildning av lärare för dels grundskolans tidigare årskurser, dels grundskolans senare årskurser skall förläggas till Karlstad. Utbildning av gymnasielärare på ämneslärarlinje skall endast ske på de sex universitetsorterna (prop. 1985/86:113, UbU 1985/86:27, rskr. 1985/86:356). Utskottet vill vidare erinra om att praktisk-pedagogisk utbildning av ämneslärare förlades till Karlstad vid en tidpunkt då den årliga intagningskapaciteten i riket för ämneslärare var ca 2 300, dvs. många gånger större än i dag. För nästa budgetår föreslås en planeringsram om dels 212 platser för ämneslärarlinjen, dels 150 platser för den avslutande praktisk-pedagogiska utbildningen.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88:Ub809 yrkande 1.

Grundskollärlinjen

Riksdagen beslutade vid 1984/85 års riksmöte att utbildning på en grundskollärlinje skall starta läsåret 1988/89 (proposition 1984/85:122, UbU 1984/85:31, rskr. 1984/85:366).

Grundskollärlinjen består av *två grenar*. En är utformad för lärare som skall tjänstgöra i årskurserna 1–7, varvid tjänstgöringen i årskurserna 4–7 främst skall avse antingen svenska och samhällsorienterande ämnen eller

matematik och naturorienterande ämnen. Den andra är utformad för lärare som skall tjänstgöra i årskurserna 4–9. Lärare i dessa årskurser behöver fördjupade kunskaper, och deras utbildning är därför inriktad mot olika ämnesspecialiseringar: svenska och främmande språk, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen med eller utan matematik, praktisk-estetiskt ämne jämte annat ämne, m. m.

Såväl lärare för grundskolans tidigare årskurser som lärare för grundskolans senare årskurser kan tjänstgöra i årskurserna 4–7 i de ämnen i vilka de har erforderlig utbildning. När undervisningen organiseras, kan hänsyn alltså tas till elevernas, lärarnas och skolans behov.

Frågor om lärartjänster i grundskolan, m. m. har utskottet behandlat i sitt betänkande UbU 1987/88:12.

Utbildning på grundskollärlinjens båda grenar skall enligt 1986 års riksdagsbeslut anordnas vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm, vid universiteten i Linköping, Lund, Göteborg och Umeå samt vid högskolan i Karlstad. Utbildning av enbart lärare för grundskolans tidigare årskurser skall enligt 1986 års riksdagsbeslut anordnas vid högskolorna i Falun–Borlänge, Jönköping, Kristianstad, Växjö, Luleå och Sundsvall–Härnösand samt utbildning av enbart lärare för grundskolans senare årskurser vid universitetet i Uppsala. Det innebär att lärarutbildning för grundskolan skall anordnas på totalt tretton orter i landet, varav utbildning av lärare för grundskolans tidigare årskurser anordnas på tolv av dessa orter och utbildning av lärare för grundskolans senare årskurser på sju av orterna (prop. 1985/86:113, UbU 1985/86:27, rskr. 1985/86:356).

När det gäller dimensioneringen av lärarutbildningen redovisades i proposition 1985/86:113 om lokalisering av grundskollärlinjen vissa, av UHÄ beräknade, planeringstal för lärarutbildningen. UHÄ räknade med ett planeringsintervall för grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 om 700–1 100 nybörjarplatser för budgetåren 1988/89 – 1989/90. Motsvarande antal för grenen för utbildning av lärare för årskurserna 4–9 beräknades till 700–1 100. Som underlag för UHÄ:s beräkningar är 1985 lägg bl. a. statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsprognos 1983.

SCB har år 1986 utarbetat en ny befolkningsprognos. Därmed har det varit möjligt för UHÄ att även ta hänsyn till de verkliga födelsetalen för åren 1984 och 1985. Dessa är väsentligt högre än de antagna födelsetalen i den tidigare prognosen. Antalet 7–9-åringar kommer år 1992 – året då de första nya grundskollärarna utexamineras – enligt prognoserna att vara ca 10 000 fler än tidigare beräknat. Motsvarande antal för år 1993 beräknas till ca 15 000. UHÄ föreslår med hänvisning härtill i sin anslagsframställning för budgetåret 1988/89 1 590 alternativt 1 890 nybörjarplatser för grenen för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 och 960 nybörjarplatser för grenen för utbildning av lärare för årskurserna 4–9.

I budgetpropositionen förordar föredragande statsrådet att det för nästa budgetår beräknas medel för 1 620 nybörjarplatser inom grenen för utbildning av lärare för årskurserna 1–7, inkl. platser för hemspråklärläro-utbildning, samt 972 nybörjarplatser på grenen för utbildning av lärare för årskurserna 4–9.

Frågor om utbildning av lärare för årskurserna 1–7 av grundskolan tas upp i ett antal motioner.

Enligt motion 1987/88:Ub626 (c) yrkande 19 delvis och yrkande 23 bör planeringsramen för budgetåret 1988/89 för grenen för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 ökas med 240 (vid högskolorna i Gävle och Kalmar). I motion 1987/88:Ub627 (s) yrkande 1 delvis begärs att antalet nybörjarplatser inom samma gren skall ökas med 120 för nästa budgetår för anordnande av utbildning av lärare för årskurserna 1–7 (vid universitetet i Uppsala).

Utskottet finner inte skäl föreligga att för budgetåret 1988/89 föreslå en ökning av planeringsramen för grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7. Utskottet har således inte något att erinra mot regeringens förslag i denna del. Motionerna 1987/88:Ub626 yrkande 19 delvis och yrkande 23 och 1987/88:Ub627 yrkande 1 bör därför avslås.

Frågor om planeringsramen för budgetåret 1989/90 för denna utbildning samt lokalisering av grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 till Uppsala, Gävle och Kalmar behandlas i ett stort antal motioner.

Enligt motionerna 1987/88:Ub627 (s) yrkande 2, 1987/88:Ub687 (m) yrkande 2 delvis och 1987/88:Ub697 (c, fp) yrkande 2 bör denna gren av grundskollärlinjen förläggas till universitetet i Uppsala. Därmed blir det möjligt att anordna en grundskollärläroinriktad utbildning enligt intentionerna i 1986 års riksdagsbeslut även vid denna högskoleenhet, dvs. med båda grenarna av linjen på samma ort. Enligt motionerna 1987/88:Ub543 (m), 1987/88:Ub580 (s) yrkande 1, 1987/88:Ub622 (c) yrkande 1, 1987/88:Ub625 (fp) yrkande 3 delvis, 1987/88:Ub626 (c) yrkande 22 delvis, 1987/88:Ub663 (vpk) delvis, 1987/88:Ub733 (m) yrkande 10 delvis och 1987/88:Ub736 (fp) yrkande 2 bör ifrågasättande utbildning av lärare för årskurserna 1–7 anordnas i Gävle och enligt motionerna 1987/88:Ub582 (s, m, fp, c), 1987/88:Ub625 (fp) yrkande 3 delvis, 1987/88:Ub626 (c) yrkande 22 delvis, 1987/88:Ub663 (vpk) delvis, 1987/88:Ub733 (m) yrkande 10 delvis bör utbildningen anordnas i Kalmar.

Utskottet vill först erinra om att UHÄ i sin rapport Dimensionering och lokalisering av grundskollärlinjen och utbildningen av ämneslärare för gymnasieskola och vuxenutbildning (1985:22, s. 23–25) har diskuterat minsta antal antagningsplatser för grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 vid enstaka högskoleenhet på kort och lång sikt (60–110 platser). Av UHÄ:s anslagsframställning för budgetåret 1988/89 framgår att en intagning om minst 120 nybörjarplatser ur effektivitetssynvinkel ger optimal studieorganisation för enstaka högskoleenhet. UHÄ räknar vidare med att antagning skall ske en gång per läsår (höstterminsantagning).

Det årliga antalet pensionsavgångar inom klasslärarkåren har under det senaste decenniet varit ca 400. Under första hälften av 1990-talet ökar pensionstalen till ca 1 000 per år. Enligt en nyligen publicerad UHÄ-rapport (UHÄ-rapport 1987:11) kommer pensionstalen under större delen av 2000-talets första decennium att ytterligare öka till närmare 2 000 per år, dvs. ett flerdubbelt antal jämfört med situationen på 1980-talet.

Enligt vad utskottet erfarit har inom UHÄ planeringsberedningen för

sektorn för utbildning för undervisningsyrken den 21 april 1988 beslutat att för budgetåret 1989/90 föreslå en planeringsram om 2 244 nybörjarplatser för grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7, dvs. en utökning av platsantalet med 624 jämfört med förslaget i propositionen för budgetåret 1988/89.

Bl.a. uppgifterna om pensionsavgångarna på längre sikt bland klasslärarna i grundskolan ger vid handen att en betydande ökning av ifrågavarande planeringsram kommer att bli nödvändig. I detta läge finns det enligt utskottets mening utrymme för en lokalisering av grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 till såväl Gävle och Kalmar som Uppsala. Den exakta dimensioneringsnivån för denna lärarutbildning för budgetåret 1989/90 får avgöras av regeringen i samband med beredningen av 1989 års budgetproposition. Vad utskottet här anfört om lokalisering av grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 till nya orter bör riksdagen med anledning av nyss redovisade motionsyrkanden som sin mening ge regeringen till känna. När det gäller planeringsmedel till resp. högskoleenhet för start av grundskollärläro-utbildning nästa budgetår hänvisar utskottet till vad som i det följande kommer att anföras om anslagsbeloppet till sektorn för utbildning för undervisningsyrken för budgetåret 1988/89.

Frågor om *dimensionering och lokalisering av utbildning av lärare för årskurserna 4–9* av grundskolan tas upp i ett antal motioner.

Enligt motion 1987/88:Ub697 (c, fp) yrkande 1 bör riksdagen besluta att dimensioneringen budgetåret 1988/89 av grundskollärlinjens inriktning mot de senare årskurserna skall ökas till 250 nybörjarplatser vid universitetet i Uppsala. Föreslagna 136 platser för Uppsalaregionen motsvarar endast 7 % av de platser som finns för denna utbildning i hela riket. Ingen annan region uppvisar enligt motionärerna en sådan brist på överensstämmelse mellan befolkningens mängd och tillgångar på utbildningsplatser. Likartade synpunkter framförs i motion 1987/88:Ub687 (m) yrkande 2 delvis, varvid en ökad satsning på ifrågavarande utbildning i regionen begärs.

Utskottet vill erinra om att man vid utläggning av platser inom denna gren av grundskollärlinjen måste ta hänsyn till att det inte är möjligt att vid alla högskoleenheter anordna utbildning i alla varianter och ämnen, t. ex. i hemspråk och praktisk-estetiska ämnen. Bl.a. därför varierar intagningsstorlek vid de olika enheterna. Vid en utökad planeringsram för denna gren av linjen bör vissa förändringar av nuvarande planeringsramar för enskild högskoleenhet kunna göras. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1987/88:Ub687 yrkande 2 delvis och 1987/88:Ub697 yrkande 1.

Grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 4–9 och då dess specialisering mot naturorienterade ämnen föreslås i motion 1987/88:Ub669 (fp) inrättad vid högskolan i Luleå.

Enligt utskottets mening är det angeläget att basorganisationen för ifrågavarande lärarutbildning på beslutade sju orter blir så stabil som möjligt. Med hänvisning härtill avstyrks motion 1987/88:Ub669.

Utskottet anser att riksdagen på samma grund bör avslå motion 1987/88:Ub735 (c) yrkande 2, som avser utbildning av lärare för årskurserna 4–9 vid högskolan i Växjö.

Vissa särskilda frågor om grundskollärautbildningen tas upp i ett antal motioner.

För att förverkliga riksdagsbeslutet om den nya *grundskollärautbildningens forskningsanknytning* krävs enligt motion 1987/88:Ub813 (vpk) yrkande 3 en samverkan mellan lärarna vid universitetens ämnesinstitutioner och lärarna vid de olika lärarutbildningsinstitutionerna vid små och medelstora högskolor i vad gäller utformningen av linjens utbildningsplan och undervisningens bedrivande. För delar av ämnesutbildningen bör lärare vid universitetsinstitutionerna kunna anlitas för att forskningsanknytningen skall garanteras.

Utskottet erinrar om vad som i budgetpropositionen uttalats i hithörande frågor, nämligen att kontakter och samarbete mellan universiteten och de övriga högskoleenheterna är av mycket stor betydelse för högskoleutbildningen (prop. 1987/88:100, bil 10 s. 30). Utskottet förutsätter att vad där anförts också gäller grundskollärlinjen och samarbetet med ämnesinstitutioner vid enheter med fasta forskningsresurser. Detta samarbete är angeläget. Med hänvisning till vad utskottet anfört föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub813 yrkande 3.

Det i motion 1987/88:Ub686 (c) framförda önskemålet om att viss utbildning i *naturgeografi* skall anordnas inom grundskollärlinjen har tillgodosetts i den nya utbildningsplanen för linjen i vad gäller utbildning av lärare i naturorienterade ämnen. Med hänvisning härtill avstyrks motionen.

Enligt utbildningsplanen för grundskollärlinjen har studerande i textilslöjd och trä- och metallslöjd rätt att göra ett *tillval i teknik* om 20 poäng. Studerande i hemkunskap har enligt utbildningsplanen också rätt att göra ett tillval om 20 poäng, dock inte i teknik. Enligt motionerna 1987/88:Ub302 (c) yrkande 1, 1987/88:Ub306 (c), 1987/88:Ub330 (s), 1987/88:Ub615 (fp), 1987/88:Ub698 (fp) och 1987/88:Ub708 (fp) bör en sådan tillvalskurs finnas också för studerande i hemkunskap.

Utskottet har inte något att erinra mot att även studerande i hemkunskap skall kunna göra ett tillval i teknik. Utskottet förutsätter att UHÄ efter samråd med SÖ i anslagsframställningen för nästa budgetår redovisar sin syn på en sådan tillvalsmöjlighet. Utskottet föreslår att riksdagen med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrker de nämnda motionsyrkandena.

Enligt motion 1987/88:Ub286 (fp) bör *maskinskrivningslärare* kunna få behörighet i ytterligare ett ämne.

Enligt tidigare fattat beslut om utbildning på grundskollärlinjen skall lärare i maskinskrivning inte utbildas på denna linje. De utbildas i dag på handels- och kontorslärlinjen. Med hänvisning härtill avstyrks motion 1987/88:Ub286.

Enligt motion 1987/88:Ub724 (fp) bör *utbildning i barnkunskap* anordnas i Göteborg och Umeå inom ramen för grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 4–9 i stället för den kompletteringsutbildning i barnkunskap för främst hemkunskapslärare som föreslås anord-

nad av universiteten i Göteborg och Umeå under nästa budgetår.

Utskottet vill erinra om att behovet av lärare i barnkunskap för närvarande är förhållandevis litet. Under nästa budgetår skall därför vid universitetet i Uppsala anordnas utbildning i barnkunskap endast inom ramen för ämneslärarlinjen och vid universiteten i Göteborg och Umeå endast i form av kompletteringsutbildning för främst hemkunskapslärare med lämpliga förkunskaper förvärvade genom studier eller erfarenhet inom området. Enligt vad utskottet erfarit har regeringen ansett det angeläget att upprätthålla lärarutbildningskompetensen inom barnavårdsområdet på de tre universitetsorterna. Därigenom ges möjligheter till utveckling inom ämnet inför den framtida ökning av dimensioneringen av utbildningen som kan förutses.

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag i denna del och avstyrker motion 1987/88:Ub724. Utskottet vill till detta lägga att det är viktigt att de lärare som i dag tjänstgör i grundskolan i ämnet barnkunskap utan erforderlig utbildning får en kompletterande utbildning i ämnet.

Utskottet vill avslutningsvis beträffande grundskollärarlinjen tillägga följande.

Utskottet har erfarit att antalet sökande till lärarutbildning i matematik och naturorienterade ämnen är litet. Enligt utskottets uppfattning är det oroande att intresset för utbildningen är så lågt bland dem som har erforderliga förkunskaper i matematik och naturvetenskapliga ämnen. Tillgången på arbete för lärare kan förutses bli gynnsam under 1990-talet. Det är därför utomordentligt viktigt att UHÄ vidtar aktiva åtgärder för att förbättra rekryteringen till linjen.

Vårdlärarlinjen

Regeringen biträder i budgetpropositionen UHÄ:s förslag om utbildningsarvode för samtliga studerande på linjen under läsåret 1988/89. Vad gäller dimensioneringen av linjen föreslår föredragande statsrådet med hänvisning till det stora antalet tomma platser en minskning av antalet nybörjarplatser med 48 vid såväl högskolan för lärarutbildning i Stockholm som universitetet i Göteborg, med 36 vid universitetet i Lund, med 24 vid universitetet i Uppsala samt med 12 vid universitetet i Umeå. Därmed minskas planeringsramen för linjen från 392 nybörjarplatser till 224.

Enligt motionerna 1987/88:Ub733 (m) yrkande 12 och 1987/88:Ub814 (fp) yrkande 10 bör effekten av utbildningsarvodets införande avvaktas innan antalet nybörjarplatser minskas. Linjens dimensionering bör tills vidare bibehållas. Bibehållande av nuvarande planeringsramar för olika orter krävs vidare i motionerna 1987/88:Ub547 (c), 1987/88:Ub550 (c), 1987/88:Ub561 (s), 1987/88:Ub628 (m) yrkande 1, 1987/88:Ub632 (vpk), 1987/88:Ub647 (fp), 1987/88:Ub687 (m) yrkande 1 och 1987/88:Ub697 (c, fp) yrkande 4. Även i motionerna 1987/88:Ub626 (c) yrkande 25, 1987/88:Ub627 (s) yrkande 4, 1987/88:Ub628 (m) yrkande 2 och 1987/88:Ub650 (s) hävdas att regeringens förslag i vad gäller minskningar på vårdlärarlinjen är för drastiska.

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande.

Av UHÄ:s anslagsframställning framgår att det är mycket svårt att rekrytera studerande till utbildningen. Många utbildningsplatser har inte gått att fylla med behöriga studerande trots att utbildningen numera i ökad omfattning ges i decentraliserad form. Enligt UHÄ var andelen obesatta platser våren 1987 ca 32 procent. Detta förhållande talar för viss försiktighet när det gäller dimensioneringen av vårdlärarlinjen för budgetåret 1988/89.

UHÄ har den 11 december 1987 hos regeringen lagt fram förslag till en förändrad vårdlärarutbildning som avses starta budgetåret 1989/90. Förslaget innebär relativt stora förändringar jämfört med nuvarande linje. Den nya vårdlärarlinjen föreslås bli förlängd från 60 till 80 poäng och få två inriktningar, nämligen en som avser lärare för gymnasieskolan och en som avser lärare för den kommunala högskolan.

Planering av den nya utbildningen kommer att kräva tid och resurser för vårdlärarinstitutionerna. De högskolelärare som i dag är anställda vid dessa institutioner kommer att behövas för planeringsarbetet. Vårdlärarutbildningsorganisationen bör därför helst inte utsättas för så kraftiga påfrestningar som skulle följa av ett genomförande av dimensioneringsförslaget i propositionen.

För närvarande är det angeläget att utbilda fler vårdlärare. Det bör vara möjligt att göra detta med framgång under budgetåret 1988/89, eftersom utbildningen fr. o. m. detta budgetår skall bedrivas med utbildningsarvode för samtliga studerande, även dem som innevarande läsår antagits till utbildning. Förutsättningar finns därmed för att det stora flertalet skall fullfölja utbildningen.

Mot bakgrund av vad som här har redovisats finner utskottet att övervägande skäl talar för att antalet nybörjarplatser på linjen inte minskas. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionerna i ärendet fastställer en oförändrad planeringsram om 392 nybörjarplatser för vårdlärarlinjen för budgetåret 1989/90. Detta medför ett ökat medelsbehov för budgetåret 1988/89 om 16 531 000 kr. Utskottet kommer i det följande att föreslå en ökning av anslaget för nästa budgetår med detta belopp. Eftersom utbildningen omfattar tre terminer behövs budgetåret 1989/90 ytterligare 8 266 000 kr. för ändamålet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt vad utskottet erfarit finns en stor uppslutning bakom UHÄ:s förslag till ny vårdlärarutbildning. Med hänvisning härtill anser utskottet att riksdagen bör avslå motion 1987/88:Ub619 (s) enligt vilken vissa ändringar bör göras i kraven för tillträde till utbildningen.

Hemspråklärlinjen

Enligt föredragande statsrådets mening bör hemspråklärlärlinjen för såväl nyetablerade som sedan länge etablerade språkgrupper anordnas som en variant av grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1-7. Föredragande statsrådet utgår från att UHÄ gör de justeringar som kan behövas i tillträdesbestämmelserna, t. ex. när det gäller kunskaper i svenska språket. Han utgår vidare från att de studerande som eventuellt behöver förbättra sina grundläggande kunskaper i något ämne får sådan

undervisning under studietiden. Föredragande statsrådet förordar sammanfattningsvis att hemspråkläraryt utbildning fr. o. m. den 1 juli 1988 anordnas inom ramen för grundskollärlinjen samt att hemspråklärlinjen avvecklas fr. o. m. samma datum.

Enligt motionerna 1987/88:Ub361 (c) yrkande 12, 1987/88:Ub626 (c) yrkande 21 och 1987/88:Ub725 bör riksdagen avslå förslaget att avveckla hemspråklärlinjen.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Genom föreslagen ny utbildning inom ramen för grundskollärlinjen kan hemspråksundervisningen i skolan handhas av lärare med en i princip lika kvalificerad allmän utbildning som grundskollärare i övrigt har, om man bortser från ämnet svenska. En fördel för hemspråkläraren är att han eller hon senare har möjlighet att fullfölja sin utbildning till en fullständig grundskollärlinje för det fall vederbörande vill ändra inriktning i sin lärarverksamhet eller för det fall att det inte längre finns behov av lärare i ett visst hemspråk.

Med hänvisning till vad som anförts i ärendet föreslår utskottet att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på nyssnämnda motioner bemyndigar regeringen att avveckla hemspråklärlinjen fr. o. m. budgetåret 1988/89.

Lärlinjen i trä- och metallslöjd

I budgetpropositionen biträds UHÄ:s förslag till ny lärlinje i trä- och metallslöjd om 120 poäng. Föredragande statsrådet förordar att linjen inrättas den 1 juli 1988 och att den nya utbildningen anordnas vid universitetet i Linköping. Vidare förordar statsrådet att antagning till den nuvarande slöjdlärlinjen om 40 poäng görs sista gången till utbildningen med början vårterminen 1990 och att linjen avvecklas fr. o. m. den 1 juli 1990.

Utskottet föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att den 1 juli 1988 inrätta en allmän utbildningslinje, slöjdlärlinjen, om 120 poäng. Beträffande förslaget i propositionen att avveckla nuvarande slöjdlärlinje om 40 poäng redan fr. o. m. den 1 juli 1990 vill utskottet anföra följande.

Den nuvarande praktisk-pedagogiska utbildningen i trä- och metallslöjd om 40 poäng förutsätter bl. a. följande ämnesmässiga förutbildning, nämligen tvåårig träteknisk linje i gymnasieskolan och antingen ettårig högre specialkurs i gymnasieskolan i möbel- och inredningssnickeri eller ett års praktik inom det trätekniska området samt antingen ettårig yrkesutbildning inom det verkstadstekniska området eller ett års praktik inom verkstads-mekanisk industri. Det tar i princip fyra år att uppnå den särskilda behörigheten för 40-poängsutbildningen. Nuvarande utbildning i slöjd om 40 poäng bör därför enligt utskottets uppfattning avvecklas först fr. o. m. den 1 juli 1991. Om utbildningen avvecklas redan fr. o. m. den 1 juli 1990 som föreslås i propositionen kommer personer, som nu dels utbildar sig, dels skaffar sig yrkeserfarenhet för att söka till denna utbildning, inte att hinna bli färdiga, innan ifrågavarande slöjdlärlinje avvecklas.

Utskottet föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att avveckla nuvarande slöjdlärlinje om 40 poäng först fr. o. m. den 1 juli 1991.

yrkande 1 och 1987/88:Ub688 yrkande 1, båda delvis, fastställer planeringsram enligt vad som förordats i proposition 1987/88:100.

UbU 1987/88:25

I fyra motioner, nämligen 1987/88:Ub626 (c) yrkande 24 delvis, 1987/88:Ub627 (s) yrkande 3, 1987/88:Ub687 (m) yrkande 3 och 1987/88:Ub697 (fp, c) yrkande 3, begärs att riksdagen beslutar att *förskolläraryrkbildningen* skall återupptas vid *universitetet i Uppsala*.

Utskottet har erfårit att högskolan för lärarutbildning i Stockholm har anordnat decentraliserad förskolläraryrkbildning i Uppsala med 30 platser under innevarande läsår. Det fanns ca 750 sökande till dem. Intagning till förskolläraryrkbildning i Uppsala skall enligt vad utskottet inhämtat göras under samma organisatoriska förutsättning också under nästa budgetår. Universitetet har i dag såväl lokala påbyggnadslinjer som en rad fortbildningskurser på barnomsorgsområdet. Därtill kommer den verksamhet som pågår inom Centrum för barnkunskap vid universitetet. Utskottet konstaterar att trots en dokumenterad hög efterfrågan på utbildning från studerande, en befintlig utbildningskompetens och ett stort arbetsmarknadsbehov kan universitetet i dag inte anordna förskolläraryrkbildning och därmed inte heller tillgodose ens de lokala utbildningsbehoven. Mot den bakgrunden anser utskottet att förskolläraryrkbildningen bör återinrättas som allmän utbildningslinje vid universitetet i Uppsala fr. o. m. budgetåret 1989/90. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med anledning av de nämnda motionsyrkandena som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt motionerna 1987/88:Ub535 (c) yrkande 3, 1987/88:Ub575 (fp) yrkandena 1 samt 2 delvis, 1987/88:Ub626 (c) yrkande 24 delvis, 1987/88:Ub654 (m) yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub688 (c) yrkande 2 och 1987/88:Ub723 (s) bör utbildningsplatser på förskolläraryrkbildningen omlokaliseras till högskolan i *Borås*. I motion 1987/88:Ub575 (fp) yrkande 2 delvis, 1987/88:Ub614 (c) yrkande 5 och 1987/88:Ub654 (m) yrkande 3 bör förskolläraryrkbildning anordnas också i det s. k. *fyrstadsområdet*.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Universitetet i Göteborg har förlagt förskolläraryrkbildning till *Borås*. Även andra högskoleenheter med förskolläraryrkbildning anordnar i relativt stor utsträckning sådan utbildning utanför resp. högskoleort. Detta gäller framför allt 50-poängsutbildning. Genom en flexibel utbildningsorganisation, som innebär att utbildningen ges på olika orter under olika år, skapas möjligheter för personer som av olika anledningar är bundna till viss ort att genomgå förskolläraryrkbildning.

Med hänvisning till vad som i budgetpropositionen anförts om värdet av en sådan flexibel utbildningsorganisation på ifrågavarande utbildningsområde föreslår utskottet att riksdagen avslår de nu aktuella motionsyrkandena beträffande förskolläraryrkbildning i *Borås*.

Med samma motivering avstyrker utskottet motionsyrkandena om förskolläraryrkbildning i det s. k. *fyrstadsområdet*.

I budgetpropositionen föreslås en planeringsram om 144 nybörjarplatser på förskolläraryrkbildningen vid högskolan i Gävle-Sandviken. Med hänsyn till att antalet nybörjarplatser på linjen av regeringen föreslås vara så stort vid denna högskoleenhet anser utskottet att riksdagen bör avslå motion

1987/88:Ub580 (s) yrkande 2, enligt vilket ytterligare platser på linjen bör tillföras högskolan.

UbU 1987/88:25

UHÄ har till regeringen lämnat ett förslag till *förändrad utbildning* av fritidspedagoger och förskollärare. I detta ingår också ett förslag till pedagogisk-administrativ påbyggnadslinje. UHÄ har i förslaget angivit att man återkommer i sin anslagsframställning för budgetåret 1989/90 med precisering av kostnaderna och förslag till finansiering.

Med hänvisning till det beredningsarbete som förestår i regeringskansliet föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub539 (vpk) yrkande 2, 1987/88:Ub602 (vpk), 1987/88:Ub688 (c) yrkande 3 och 1987/88:Ub689 (s), i vilka begärs en ny grundutbildning samt en påbyggnadsutbildning för personal inom barnomsorgen.

Anslagsbelopp m. m

Utskottet har i det föregående föreslagit en ökning av planeringsramen för vårdlärlinjen. I vad gäller övriga planeringsramar tillstyrks regeringens förslag.

Mot bakgrund av vad utskottet föreslagit i det föregående bör medel beräknas för dels ett ökat antal platser på vårdlärlinjen (16 531 000 kr.), dels planering inför etablerande av grundskollärlinje vid nya högskoleenheter (2 700 000 kr.). Utskottet föreslår att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Ub539 yrkande 1, 1987/88:Ub626 yrkande 19 och 1987/88:Ub688 yrkande 1, samtliga delvis, till Utbildning för undervisningsyrken för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 832 096 000 kr.

Utskottet har inte något att erinra mot att medel under anslaget, om antalet behöriga sökande till grundskollärlinjen är lägre än antalet tillgängliga platser, används för viss kompletterande utbildning i vad gäller de studerandes förkunskaper.

Med hänvisning till vad utskottet här anfört avstyrks motion 1987/88:Ub813 (vpk) yrkande 10, i vilket begärs ett medgivande om att vissa utbildningsresurser får användas till nyssnämnda ändamål.

Övriga frågor

Enligt motionerna 1987/88:Ub246 (fp) yrkande 33 och 1987/88:Ub272 (fp) yrkande 3 är det viktigt att lärare lär sig att samverka med föräldrarna till de elever som de undervisar.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

När det gäller skolans samverkan med hemmet främgar av utbildningsplanen för grundskollärlinjen att skolan skall vara ett stöd för och komplement till hemmen i en fostran utformad efter de grundläggande demokratiska värderingarna i vårt samhälle. Det är viktigt att det finns ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmet. Ansvar för att ta initiativ till och utveckla former för detta samarbete vilar på skolan. De studerande måste därför under utbildningstiden få ta del av hur samverkan

med hemmet kan ske och själva få öva sig att på olika sätt samverka med föräldrar.

Med hänvisning till vad som anförts anser utskottet att motionsyrkandena i stort är tillgodosedda, varför de avstyrks.

Enligt motion 1987/88:Ub587 (m) yrkande 1 är det mycket viktigt att lärarutbildningen utformas med sikte på lärarnas ansvar som förmedlare av kunskap om vår kultur. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet instämmer i att det är en av skolans viktigaste uppgifter att förmedla kunskap om vår kultur och ta ett ansvar för detta. Utskottet utgår från att lärarutbildningen får en utformning som gör lärarna skickade att fullgöra denna uppgift.

Med detta föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub587 yrkande 1.

För att förbättra möjligheten för handikappade att redan i skolåldern kunna delta i olika idrottsaktiviteter bör enligt motion 1987/88:Ub358 (m) yrkande 2 ökat utrymme ges inom idrottslärarutbildningen för utbildning om de särskilda krav detta ställer.

Utskottet vill erinra om att det av utbildningsplanen för idrottslärarlinjen framgår att lärarna skall få utbildning för att hjälpa handikappade elever. Av kursplanen för samma idrottslärarutbildning framgår att utbildningen skall belysa olika former av skolsvårigheter och handikapp. I utbildningen ingår att den studerande inom linjen skall välja en tillvalskurs om 20 poäng. En av kurserna har inriktning mot specialundervisning för barn med psykiska och fysiska svårigheter.

Utskottet föreslår att riksdagen med hänvisning till vad utskottet redovisar avslår motion 1987/88:Ub358 yrkande 2.

I motion 1987/88:Ub727 (c) begärs att klara regler utformas för syo-utbildningens praktikdel när det gäller de kommunala handledarnas medverkan i utbildningen.

Utskottet har erfarit att UHÄ i skrivelse till regeringen har tagit upp vissa problem vid handledning av studerande på studie- och yrkesorienteringslinjen. Ärendet är under beredning i regeringskansliet.

Med hänvisning härtill avstyrks motion 1987/88:Ub727.

Hemställan

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *ämneslärarlinjen m. m.*

att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100, med bifall till motion 1987/88:Ub592 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 21, 1987/88:Ub626 yrkande 20 och 1987/88:Ub813 yrkande 11 bemyndigar regeringen att den 1 juli 1988 inrätta en allmän utbildningslinje, ämneslärarlinjen, om 160–220 poäng samt att fr. o. m. budgetåret 1988/89 avveckla dels nuvarande ämneslärarlinjer, dels försöksverksamheten med tvåämnesutbildning

i praktisk-estetiskt ämne i kombination med vissa teoretiska ämnen.

2. beträffande *utbildning i ämnet samhällskunskap*

att riksdagen med avslag på proposition 1987/88:100 och med bifall till motionerna 1987/88:Ub611, 1987/88:Ub700 och 1987/88:Ub733 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. beträffande *utbildning för lektorstjänst i gymnasieskolan, m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub246 yrkande 38 och 1987/88:Ub594 yrkandena 2 och 3.

4. beträffande *utbildningsarvode vid genomgång av praktisk-pedagogisk utbildning för civilingenjörer m. fl.*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub573.

5. beträffande *ämneslärarutbildning i Karlstad*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub809 yrkande 1.

6. beträffande *planeringsram för grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 för budgetåret 1988/89*

att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Ub626 yrkande 19 delvis och yrkande 23 och 1987/88:Ub627 yrkande 1 fastställer planeringsramar enligt vad som förordats i proposition 1987/88:100.

7. beträffande *lokalisering av grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 till Uppsala fr. o. m. budgetåret 1989/90*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub627 yrkande 2, 1987/88:Ub687 yrkande 2 delvis och 1987/88:Ub697 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. beträffande *lokalisering av grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 till Gävle fr. o. m. budgetåret 1989/90*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub543, 1987/88:Ub622 yrkande 1, 1987/88:Ub625 yrkande 3 delvis, 1987/88:Ub626 yrkande 22 delvis, 1987/88:Ub663 delvis, 1987/88:Ub733 yrkande 10 delvis och 1987/88:Ub736 yrkande 2 samt med anledning av motion 1987/88:Ub580 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. beträffande *lokalisering av grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 1–7 till Kalmar fr. o. m. budgetåret 1989/90*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub582, 1987/88:Ub625 yrkande 3 delvis, 1987/88:Ub626 yrkande 22 delvis, 1987/88:Ub663 delvis och 1987/88:Ub733 yrkande 10 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. beträffande *planeringsram för grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 4–9 för budgetåret 1988/89*

att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub687 yrkande 2 delvis och 1987/88:Ub697 yrkande 1 fastställer planeringsramar enligt vad som förordats i proposition 1987/88:100.

11. beträffande *lokalisering av viss del av grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 4–9 till Luleå*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub669.

12. beträffande *lokalisering av grundskollärlinjens gren för utbildning av lärare för årskurserna 4-9 till Växjö*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub735 yrkande 2.

13. beträffande *grundskollärautbildningens forskningsanknytning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub813 yrkande 3.

14. beträffande *ämnet naturgeografi i lärarutbildningen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub686.

15. beträffande *utbildning i hemkunskap och teknik*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub302 yrkande 1, 1987/88:Ub306, 1987/88:Ub330, 1987/88:Ub615, 1987/88:Ub698, 1987/88:Ub708.

16. beträffande *maskinskrivningslärare*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub286.

17. beträffande *viss utbildning i barnkunskap*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub724.

18. beträffande *planeringsram för vårdlärlinjen för budgetåret 1988/89 och medelsbehov för vårdlärlinjen för budgetåret 1989/90*
att riksdagen med avslag på proposition 1987/88:100 och med bifall till motionerna 1987/88:Ub547, 1987/88:Ub550, 1987/88:Ub561, 1987/88:Ub628 yrkande 1, 1987/88:Ub632, 1987/88:Ub647, 1987/88:Ub687 yrkande 1, 1987/88:Ub697 yrkande 4, 1987/88:Ub733 yrkande 12, 1987/88:Ub814 yrkande 10 och med anledning av motionerna 1987/88:Ub626 yrkande 25, 1987/88:Ub627 yrkande 4, 1987/88:Ub628 yrkande 2 och 1987/88:Ub650 fastställer planeringsram i enlighet med vad utskottet förordat samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. beträffande *förändrad vårdlärautbildning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub619.

20. beträffande *hemspråkslärlinjen*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 12, 1987/88:Ub626 yrkande 21 och 1987/88:Ub725 bemyndigar regeringen att avveckla hemspråkslärlinjen fr. o. m. budgetåret 1988/89.

21. beträffande *slöjdlärlinjen*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 bemyndigar regeringen att den 1 juli 1988 inrätta en allmän utbildningslinje, slöjdlärlinjen, om 120 poäng.

22. beträffande *avveckling av nuvarande slöjdlärlinje om 40 poäng*
att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 bemyndigar regeringen att avveckla nuvarande slöjdlärlinjen fr. o. m. den 1 juli 1991.

23. beträffande *samordnad slöjdlärautbildning i Uppsala och Umeå*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub813 yrkande 9.

24. beträffande *planeringsram för förskollärlinjen*
att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Ub539 yrkande 1 och 1987/88:Ub688 yrkande 1, båda delvis, fastställer planeringsram

enligt vad som förordats i proposition 1987/88:100,

25. beträffande *lokalisering av förskolläraryt utbildning till Uppsala* att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub687 yrkande 3 och 1987/88:Ub697 yrkande 3 och med anledning av motionerna 1987/88:Ub626 yrkande 24 delvis och 1987/88:Ub627 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. beträffande *lokalisering av förskolläraryt utbildning till Borås m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub535 yrkande 3, 1987/88:Ub575 yrkandena 1 samt 2 delvis, 1987/88:Ub626 yrkande 24 delvis, 1987/88:Ub654 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub688 yrkande 2 och 1987/88:Ub723,

27. beträffande *förskolläraryt utbildning i det s. k. fyrstadsområdet* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub575 yrkande 2 delvis, 1987/88:Ub614 yrkande 5 och 1987/88:Ub654 yrkande 3,

28. beträffande *förskolläraryt utbildning i Gävle* att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub580 yrkande 2,

29. beträffande *utbildning för personal inom barnomsorgen* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub539 yrkande 2, 1987/88:Ub602, 1987/88:Ub688 yrkande 3 och 1987/88:Ub689,

30. beträffande *planeringsramar i övrigt* att riksdagen fastställer planeringsramar i övrigt enligt vad som förordats i proposition 1987/88:100,

31. beträffande *anslagsbeloppet* att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:100 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub539 yrkande 1, 1987/88:Ub626 yrkande 19 och 1987/88:Ub688 yrkande 1, samtliga delvis, till *Utbildning för undervisningsyrken* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 832 096 000 kr.,

32. beträffande *ej ianspråktaga medel för läraryt utbildning* att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub813 yrkande 10,

33. beträffande *frågor om föräldrasamverkan i läraryt utbildningen m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub246 yrkande 33 och 1987/88:Ub272 yrkande 3,

34. beträffande *utbildningens betydelse för kulturen* att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub587 yrkande 1,

35. beträffande *idrottsläraryt utbildning med sikte på handikappades behov*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub358 yrkande 2,

36. beträffande *viss praktik på syo-linjen* att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub727.

Stockholm den 10 maj 1988

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Pär Granstedt (c), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Ylva Annerstedt (fp), Ingvar Johnson (s), Göran Allmér (m), Barbro Nilsson (s), Margareta Hemmingsson (s), Lars Leijonborg (fp), Birger Hagård (m), Marita Bengtsson (s), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk).

Reservationer

1. Ämneslärarlinjen m. m. (mom. 1)

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "teoretiska ämnen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör nuvarande ämneslärarlinjer och nuvarande försöksverksamhet med tvåämnesutbildning i praktisk-estetiskt ämne i kombination med vissa teoretiska ämnen vara kvar oförändrade i avvaktan på att beslut i början av 1990-talet fattas om en ny läroplan för gymnasieskolan. En organisatorisk förändring av ifrågavarande lärarutbildningar bör således anstå till dess. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ämneslärarlinjen m. m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 21, 1987/88:Ub626 yrkande 20 och 1987/88:Ub813 yrkande 11 och med avslag på proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub592 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Utbildning för lektorstjänst i gymnasieskolan, m. m. (mom. 3)

Pär Granstedt (c), Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Lars Leijonborg (fp), Birger Hagård (m) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet anser" och på s. 11 slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att frågan om gymnasieskolan som arbetsmarknad för lärare med doktorsexamen bör uppmärksammas i betydligt större utsträckning än vad som hittills skett. Övergången från tjänst i högskolan till tjänst i gymnasieskolan bör på olika sätt stimuleras och underlättas.

Det finns ett antal högskolelärare med doktorsexamen som i sin grundläggande högskoleutbildning saknar ämnesteoretisk utbildning i två skolämnen enligt bestämmelserna för ämneslärarlinjen. Enligt utskottets mening bör bestämmelserna för genomgång av praktisk-pedagogisk utbildning och erhållande av lektorstjänst som ledigkunjorts i endast ett ämne ändras, så att det blir möjligt för lärare med doktorsexamen i skolämne att genomgå

praktisk-pedagogisk utbildning i detta ämne och komma i fråga för lektorstjänst som ledigkunjorts i endast ett ämne. Om vid senare tillfälle behov skulle föreligga av att vederbörande kompletterar sin utbildning med ytterligare ett skolämne, bör detta självfallet kunna ske i de former som normalt kommer i fråga vid lärares ämneskomplettering.

För att högskolelärares övergång till gymnasieskolan skall bli av önskvärd omfattning finns det anledning för regeringen att låta statens arbetsgivarverk – som i detta sammanhang är arbetsgivarföreträdare – verka för att rimliga löneförmåner utgår till innehavare av lektorstjänst i gymnasieskolan. Det är orimligt att en gymnasielektor med doktorsexamen och genomgången praktisk-pedagogisk utbildning och som varit högskolelektor får såväl sänkt lön som högre undervisningsskyldighet.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *utbildning för lektorstjänst i gymnasieskolan, m. m.* att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Ub246 yrkande 38 och 1987/88:Ub594 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Grundskolläroarutbildningens forskningsanknytning (mom. 13)

Björn Samuleson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Riksdagsbeslutet om den nya grundskolläroarutbildningen innebär främst, i jämförelse med dagens låg- och mellanstadieläroarutbildning, en kraftig förstärkning av ämnesstudierna. Detta förutsätter självfallet att de institutioner som i dag meddelar ämnesläroarutbildning också kommer att engageras i utbildningen av lärarna för årskurserna 1–7. Det faktum att dessa lärare kommer att kunna undervisa i den första årskursen på högstadiet understryker detta. Utbildningen av lärare för årskurserna 1–7 förutsätts ske vid flera högskolor som saknar de universitetsinstitutioner som är aktuella i sammanhanget (t. ex. litteraturvetenskap, historia, nordiska språk, engelska, kemi, fysik).

För att kunna förverkliga riksdagsbeslutet om den nya läroarutbildningen krävs enligt utskottets mening en regional samverkan där de mindre och medelstora högskolorna, för delar av ämnesutbildningen, kan anlita universitetens institutioner. De mindre och medelstora högskolornas utbildning av lärare för årskurserna 1–7 riskerar annars att kvalitetsmässigt inte komma i paritet med den utbildning som ges vid universiteten.

Det måste enligt utskottets mening också beaktas att läroarutbildningen skall vara så utformad att den efter komplettering kan ge allmän behörighet för forskarutbildning i olika ämnen (t. ex. nordiska språk, engelska, pedagogik, kemi). Detta påvisar ytterligare behovet av en regional samverkan, där universitetsinstitutioner tillsammans med personal från de mindre och medelstora högskolorna gemensamt utformar och genomför utbildningen.

Detta problem har inte på allvar uppmärksammats i UHÄ:s olika skrivelser till regeringen och till universiteten och högskolorna. Utskottet föreslår därför att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ub813 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en förstärkning av ämnesstudierna inom grundskollärlinjen.

dels att moment 13 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

13. beträffande *grundskollärlinjen utbildningens forskningsanknytning* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ub813 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Hemspråkslärlinjen (mom. 20)

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Genom föreslagen" och slutar med "budgetåret 1988/89" bort ha följande lydelse:

Utskottet befarar att det kan bli mycket svårt att rekrytera studerande från nyinvandrade grupper till grundskollärlinjen med sådana förkunskaper att de kan följa en högskoleutbildning, som till största delen sker på svenska tillsammans med svenska studerande och som förutsätter goda kunskaper i ett flertal ämnen.

Utskottet är vidare tveksamt till om det är möjligt för studerande med denna bakgrund att nå en svensk kulturkompetens som motsvarar den som svenska studerande eller studerande som sedan länge är etablerade i Sverige har. En sådan kulturkompetens krävs för att undervisa svenska elever i t. ex. samhällsorienterande ämnen.

I den uppkomna situationen finns det skäl att vidta två åtgärder. Den ena bör vara att möjliggöra någon form av etappavgång inom grundskollärlinjen eller vidta andra åtgärder för dem som inte kan nå eller inte klarar av kraven för en dubbel kompetens, dvs. kompetens både att undervisa invandrarbarn *i* och *på* deras hemspråk och att undervisa "svenska" elever på svenska. UHÄ bör få regeringens bemyndigande att föranstalta om etappavgångar av det slag som utskottet här förordat.

Den andra åtgärden bör vara att behålla hemspråkslärlinjen i avvaktan på erfarenheter från antagningen till grundskollärlinjens hemspråksvarianter. Ej ianspråktaga utbildningsplatser på grundskollärlinjens hemspråksvarianter bör enligt utskottets mening kunna omvandlas till nybörjarplatser på hemspråkslärlinjen, som bör bibehållas tills vidare.

Vad utskottet anfört om utbildning av lärare i hemspråk bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 20 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

20. beträffande *hemspråkslärlinjen* att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 12, 1987/88:Ub626 yrkande 21 och 1987/88:Ub725 och med avslag på proposition 1987/88:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Samordnad slöjdläroartutbildning i Uppsala och Umeå (mom. 23)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Enligt vad" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en samordnad slöjdläroartutbildning bör anordnas vid universitetet i Uppsala och Umeå redan läsåret 1989/90. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub813 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 23 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

23. beträffande *samordnad slöjdläroartutbildning i Uppsala och Umeå*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub813 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Planeringsram för förskolläroartlinjen (mom. 24)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 20 slutar med "proposition 1987/88:100" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas uppfattning att planeringsramen för förskolläroartlinjen för budgetåret 1988/89 bör omfatta 5 000 nybörjarplatser. Detta planeringstal bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub539 yrkande 1 delvis och med anledning av motion 1987/88:Ub688 yrkande 1 delvis fastställa.

UHÄ bör få regeringens bemyndigande att på högskoleenheter fördela de platser som inte fördelats på enheter i budgetpropositionen.

dels att moment 24 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

24. beträffande *planeringsram för förskolläroartlinjen*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub539 yrkande 1 delvis, med anledning av motion 1987/88:Ub688 yrkande 1 delvis och med avslag på proposition 1987/88:100 fastställer planeringsram enligt vad utskottet förordat samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om visst bemyndigande.

7. Lokalisering av förskolläroartutbildning till Borås m. m. (mom. 26)

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Med hänvisning till vad" och slutar med "i Borås" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att avvecklingen av förskolläroartlinjen i Borås var förhastad. Utskottet finner det därför vara naturligt att denna utbildning återupptas. Detta bör riksdagen med anledning av motionerna

1987/88:Ub535 yrkande 3, 1987/88:Ub575 yrkandena 1 samt 2 delvis, 1987/88:Ub626 yrkande 24 delvis, 1987/88:Ub654 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub688 yrkande 2 och 1987/88:Ub723 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 26 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

26. beträffande *lokalisering av förskollärarytbildning till Borås m. m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Ub535 yrkande 3, 1987/88:Ub575 yrkandena 1 samt 2 delvis, 1987/88:Ub626 yrkande 24 delvis, 1987/88:Ub654 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub688 yrkande 2 och 1987/88:Ub723 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Anslagsbeloppet (mom. 31)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet har i det" och slutar med "av 832 096 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående föreslagit att planeringsramen för förskolläraryrken ökas för budgetåret 1988/89. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub539 yrkande 1 delvis samt med anledning av motion 1987/88:Ub688 yrkande 1 delvis och proposition 1987/88:100 samt med avslag på motion 1987/88:Ub626 yrkande 19 delvis till Utbildning för undervisningsyrken för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 852 096 000 kr.

dels att moment 31 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

31. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub539 yrkande 1 delvis samt med anledning av motion 1987/88:Ub688 yrkande 1 delvis och proposition 1987/88:100 samt med avslag på motion 1987/88:Ub626 yrkande 19 delvis till *Utbildning för undervisningsyrken* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 852 096 000 kr.,